

Piotr Maroński

Muzeum Niepodległości w Warszawie

ORCID: 0000-0002-8983-1796

Maja Marońska

Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza OSP – Skrzyszew

Rycerze Świętego Floriana z ziemi legionowskiej

„Historia pożarnictwa w Polsce jest długa i na trwale zaznaczona życiorysami szlachetnych ludzi niosących pomoc bliźnim, a prężnie rozwijający się od 150 lat ruch pożarniczy na ziemiach polskich stanowi fenomen kulturowy i społeczny” – tymi słowami st. bryg. Radosław Parapura, Komendant Powiatowy PSP w Legionowie, rozpoczął wstęp do okolicznościowej publikacji *Strażacy ziemi legionowskiej*. Ta piękna książka została wydana w serii STRAŻACY, która nieprzerwanie ukazuje się od 2006 roku. Okazałe publikacje rozpoczęły tytuł *Ochotnicy ziemi bocheńskiej*, wydany, jak pozostałe, przez Agencję Wydawniczą Palindrom z Bochni. Do tej pory ukazało się drukiem już 25 tomów omawiających dzieje regionalnych straży pożarnych. Jak poprzednie tomy, tak i obecny przybliży historię ruchu strażackiego szeroko rozumianej ziemi legionowskiej od początku XX wieku aż po czasy współczesne.

Książka ma formę albumową. Po słowach wstępu wyżej wymienionego Radosława Parapury oraz Sylwestra Sokolnickiego – starosty legionowskiego – znajduje się rozdział *Z historii legionowskiej straży pożarnej*. W tej części odnajdziemy najważniejsze informacje dotyczące powstawania pierwszych organizacji pożarniczych w regionie. 11 marca 1928 roku dziesięcioosobowa grupa ochotników (mieszkańców), przy wsparciu darczyńców, zakupiła niezbędną sprzęt – dwa

beczkowozy i pod kierunkiem instruktora Teodora Ozdobińskiego utworzyła pierwszy oddział OSP w rejonie, następnie przekształcony w PSP. Kolejno autorzy opracowania omawiają chronologicznie powstawanie legionowskiej służby pożarnej (s. 6–42). W tym fragmencie książki znajduje się niezwykle interesująca dokumentacja zdjęciowa, pochodząca nierzadko z prywatnych zbiorów. Ważnym elementem wydania są niewątpliwie informacje dotyczące wyposażania jednostek oraz ich składu osobowego. Dużo dowiadujemy się także o ćwiczeniach, zawodach i akcjach ratowniczo-pożarniczych. Legionowscy strażacy brali i biorą udział w wielu zawodach pożarniczych np. w 2023 roku „Sky Tower Run” we Wrocławiu. Autorzy każde zdjęcie opatrzyli stosownym komentarzem, a osoby na nich się znajdujące są najczęściej podpisane imieniem i nazwiskiem. Odnajdziemy tu też informacje o Wojskowej Straży Pożarnej Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki (CSŁiI) w Zegrzu (s. 43–47), Jednostce Ratownictwa Specjalistycznego OSP z Legionowa, która działa z pomocą psów-ratowników m.in. Zadry, Branda, Rokiego (s. 48–51). Interesujące wydają się informacje o Zarządzie Oddziału Powiatowego ZOSP RP. W publikacji znajduje się także spis odznaczonych Złotym Znakiem Związku OSP RP i Medalem Honorowym im. Bolesława Chomicza (s. 52–53).

W książce zamieszczono podstawowe informacje o obecnym powiecie legionowskim (s. 54–57), utworzonym 1 stycznia 1999 roku, który obecnie tworzy pięć gmin: Legionowo, Serock, Jabłonna, Wieliszew oraz Nieporęt. Odbiorca odnajdzie wiadomości o historii powiatu oraz wiele ciekawostek związanych z regionem. W publikacji omawiane są kolejno gminy i jednostki OSP im podlegające.

Na terenie gminy Jabłonna działają obecnie dwie drużyny pożarnicze: OSP Jabłonna – rok powstania 1912 oraz OSP Chotomów – rok założenia 1918. Wydanie prezentuje, oprócz podstawowych informacji o usytuowaniu i dziejach gminy, historię powstania wymienionych jednostek. Całość świetnie uzupełniają zdjęcia z uroczystości państwowych, gminnych, kościelnych, ale przede wszystkim z akcji ratunkowych. Autorzy pracy korzystali również z dostępnej literatury wydawanej okolicznościowo i upamiętniającej konkretne jednostki. Dobrym przykładem będzie wydawnictwo opublikowane w 2012 roku z okazji 100-lecia OSP Jabłonna *Bogu na chwałę ludziom na pożytek*. Gmina Jabłonna ma piękne tradycje związane

z pożarnictwem, o których przeczytamy na s. 58–81. W publikacji odnajdziemy wiele informacji historycznych o druhnach i druham z OSP Jabłonna i Chotomów. W Chotomowie działa też jedna z najlepiej wyposażonych jednostce ochotniczych w Polsce. W latach 2017–2018 dokonano ważnej rozbudowy remizy i obecnie posiada ona aż pięć boksów. Na wyposażeniu znajduje się najnowocześniejszy sprzęt ratowniczy, w tym łódź pontonowa oraz zakupiony w 2023 roku 18-metrowy podnośnik koszowy na podwoziu Mercedesa. Druhowie obu jednostek czynnie działają na rzecz lokalnej społeczności, organizując i zabezpieczając wiele wydarzeń. Mocno zaangażowani są także najmłodszy druhowie skupieni wokół dziecięcych i młodzieżowych drużyn pożarniczych swoich jednostek.

Na następnych kartach publikacji znajdują się informacje o Legionowie i działającej na jego terenie OSP (s. 82–97). Kolejno czytamy o historii jednostki i ludzi z nią związanych. Obszerny tekst dopełnia dokumentacja źródłowa i fotograficzna. Podobnie jak w poprzednim przypadku, druhowie uczestniczą na co dzień w akcjach ratunkowych, pokazach, szkoleniach oraz reprezentują Legionowo na zawodach sportowo-pożarniczych w Polsce i za granicą. Jednostka powstała w 1928 roku, jej siedziba mieści się w Legionowie przy ul. Adama Mickiewicza 11, a prezesem jest Tomasz Wiśniewski.

Kolejną gminą, stawiającą na rozwój jednostek pożarniczych OSP, jest Nieporęt. W publikacji oprócz historii Nieporętu, znajdziemy ważne informacje na temat usytuowania gminy oraz Jeziora (Zalewu) Zegrzyńskiego (s. 98–119). Na tym terenie znajdują się odpowiednio: OSP Kąty Węgierskie – założone w 1959 roku, OSP Nieporęt – rok powstania 1924, OSP Wólka Radzymińska – rok powstania 1966. Na temat wszystkich tych jednostek autorzy zebrali interesującą dokumentację archiwalną oraz fotograficzną np. zdjęcie OSP Nieporęt na ćwiczeniach w 1916 roku. Druhny i druhowie działający przy OSP, oprócz realizacji przydzielanych im zadań ratowniczo-pożarniczych, angażują się społecznie na wielu polach. Z ochotą przygotowują atrakcje dla najmłodszych np. przy okazji święta sołeckiego w Nieporęcie. Ochotnicy z regionu angażują się także w upamiętnianie lokalnych świąt, a także udają się na Strażackie Pielgrzymki na Jasną Górę.

Miasto i gmina Serock również mają bogate tradycje strażackie. W książce znajdziemy wiadomości o tym regionie oraz jednostkach działających na jego terenie (s. 120–157). Ten piękny region

turystyczno-rekreacyjny jest bogaty także w zabytki np. Centrum Serocka z zachowanym średniowiecznym układem urbanistycznym czy fort w Dębem zbudowany około 1905 roku. Na terenie gminy od 1910 roku operuje OSP Gąsiorowo, OSP Serock – założone w 1881 roku (jedna z najstarszych jednostek w Polsce), OSP Stanisławowo Zegrzyńskie – założone w 1953 roku i OSP Wola Kiełpińska – założone w 1932 roku. Strażacy z regionu działają na wielu polach związanych z ratownictwem i pożarnictwem. Ważnym elementem ich służby są także działania na wodzie w różnych porach roku. Rzeką Narew oraz pobliskie zbiorniki wodne w sezonie, ale także poza nim, przyciągają rzesze amatorów sportów wodnych czy wędkarstwa. Szczególnie w sezonie letnim dochodzi do wielu niebezpiecznych zdarzeń, przy których zaangażowani są druhowie z pobliskich OSP współpracujący z Policją wodną oraz WOPR Legionowo. Publikacja prezentuje opisy takich zdarzeń uzupełnione o dokumentację fotograficzną. Ochotnicy, podobnie jak ich koledzy z innych strażnic, angażują się w lokalne przedsięwzięcia kulturalne oraz sportowe, uczestniczą w szkoleniach i ćwiczeniach. OSP Serock ma nawet swoją drużynę piłkarską, która odnosi sukcesy. Działania druhen i druhow są doceniane przez władze, które starają się ich wspierać np. inwestując w nowoczesne wyposażenie strażackie.

Małowniczo usytuowana gmina Wieliszew, mająca na swoim terenie oprócz Jeziora Zegrzyńskiego kilka innych mniejszych zbiorników, mocno wspiera ruch strażacki (s. 158–204). Na jej terenie działa największa liczba jednostek OSP w regionie. Pasja strażaków ochotników jest tu wyjątkowa i związana z wielopokoleniową tradycją. Druhny i druhowie niejako dziedziczą swoje powołanie po pradziadkach, dziadkach i rodzicach (m.in. rodziny Kowalików, Trzaskomów, Bożymów, Stachników, Liwskich). Obecnie na terenie gminy prężnie działają: OSP Janówek – Góra – rok powstania 1934, OSP Kałuszyn – rok powstania 1928, OSP Krubin – rok założenia 1918 (najstarsza w rejonie), OSP Skrzyszew – rok założenia 1926, OSP Wieliszew – rok założenia 1921. Bycie strażakiem w tej gminie wiąże się nie tylko z prestiżem, ale także przywilejami. Aktualnie np. OSP Skrzyszew zrzesza 40 dorosłych członków, w tym 30 czynnych tj. po kursach i szkoleniach. Obecne władze samorządowe nie szcędzą środków na rzecz unowocześnienia remiz i inwestowania w najlepszy sprzęt ratowniczo-gaśniczy. Druhny i druhowie bez wahania służą i działają na rzecz lokalnej społeczności.

Ich zaangażowanie uwidacznia się podczas wielu imprez organizowanych na terenie gminy, z których dokumentacja fotograficzna znajduje się w omawianej publikacji. Na tym obszarze działają prężnie dziecięce drużyny pożarnicze (DDP) i młodzieżowe drużyny pożarnicze (MDP), w których skład wchodzi już nawet kilkulatki. Dostanie się do takich drużyn nie jest łatwe, a liczba chętnych ciągle rośnie. Dzieci i młodzież oprócz regularnych spotkań **szkoleniowych, pracują społecznie** na rzecz potrzebujących. Pomagają przy obsłudze wydarzeń sportowych, kulturalnych czy patriotycznych. Każdego roku zaciągają wartość przy Grobie Pańskim w skrzeszewskim kościele. Na terenie kraju oraz za granicą organizowane są zawody pożarnicze, w których młodzi druhowie odnoszą sukcesy np. reprezentacja dziewcząt MDP z Wieliszewa w 2023 roku zdobyła I miejsce na Ogólnopolskich Halowych Zawodach MDP. We współpracy z innymi jednostkami OSP organizowane są także obozy szkoleniowe, podczas których młodzi strażacy uczą się i bawią. Należy zaznaczyć duże zaangażowanie dorosłych strażaków w organizowanie tego typu wyjazdów, ale także finansową pomoc sponsorów oraz zarządu powiatu.

Gmina Wieliszew ma trudny rejon operacyjny. Teren ten jest zróżnicowany i oprócz zbiorników wodnych ma też rozległe łąki i pola. Ostatnio na tym obszarze powstaje coraz więcej działek rekreacyjnych oraz nowych zabudowań. Dodatkowo przez gminę przechodzi kilka ważnych szlaków komunikacyjnych. Strażacy ochotnicy z tego rejonu stanowią ważne ogniwo w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym (KSRG), do którego włączane są kolejne jednostki.

W publikacji zamieszczono także informację o Nadleśnictwie Jabłonna, włączonym w powiatowy system ostrzegania i ratownictwa. Tereny leśne sąsiadują przecież z pobliską aglomeracją miejską i wymagają szczególnej ochrony. Lasy te znajdują się w I kategorii zagrożenia pożarowego i nad ich bezpieczeństwem czuwa aż pięć komend PSP. Dodatkowo system ochrony przeciwpożarowej bazuje na ścisłej współpracy z OSP. Na terenie nadleśnictwa znajdują się trzy wieże (dostrzegalnie) z umieszczoną na szczycie kamerą, która pozwala na skuteczną obserwację terenu. Służby leśne dysponują lekkim samochodem patrolowo-gaśniczym wyposażonym w agregat gaśniczy.

Omawiana publikacja stanowi ważne uzupełnienie literatury dotyczącej służby pożarniczej w Polsce. Ze względu na zawarte w niej

dokumenty, pochodzące często ze zbiorów prywatnych, stają się ważnym źródłem dla badaczy regionalistów. Bezценne pozostają przekazy ustne, w oparciu o które można było odtworzyć historię PSP Legionowo czy lokalnych OSP. Wokół remiz strażackich toczyło się przecież życie społeczno-kulturalne małych ojczyzn. Działy tam zespoły folklorystyczne, orkiestry muzyczne czy koła gospodyń wiejskich. Organizowano spotkania rocznicowe, zebrania wiejskie czy imprezy o charakterze integracyjnym. Dodatkowo walorem tego wydania są szczegółowe informacje na temat sprzętu pożarniczego, który może zainteresować historyków techniki. Interesujące wydaje się także to, że większość prac przy remontach i naprawie samochodów pożarniczych wykonują we własnym zakresie drухowie, którzy jak się okazuje świetnie się na tym znają.

Książka jest wydana nienagannie na papierze kredowym, ma twardą oprawę, co niewątpliwie wzbogaca jej walory estetyczne. Liczy 207 stron i została opracowana w zespole pod redakcją Stanisława Bukowca. Autorami tekstów i fotografii są: Piotr Budnar, Stanisław Bukowiec, Szymon Bukowiec, Karol Klima, Jan Truś. Na ostatniej stronie wydania autorzy zamieścili informacje o pochodzeniu zamieszczonych przekazów, dokumentów i zdjęć oraz podziękowania dla lokalnych władz i sponsorów wydania. Strażacy działają w myśl zasady BOGU NA CHWAŁĘ, LUDZIOM NA RATUNEK.

Prezentacja omawianej publikacji odbyła się w nowo oddanym do użytku Budynku Komendy Powiatowej PSP Legionowo.

Maja Marońska, Piotr Maroński

Strażacy ziemi legionowskiej, red. S. Bukowiec, Agencja Wydawnicza Palindrom, Bochnia 2023, ss. 207.